

*Валерій Гашиницюк,
завідувач відділу моніторингу
засобів масової інформації
Книжкової палати України*

*Якщо ви вважаєте, що добре поінформовані,
то це означає, що вам не все кажуть.*

У будь-якої держави є право мати секрети, що становлять державну і військову таємницю, а тим більше оберігати їх від сторонніх очей. Україна тут не виняток. Але ситуація в країні ускладнюється тим, що наявність зовнішніх інформаційних загроз на цьому етапі посилюється відсутністю чіткої національної політики, в першу чергу в інформаційній сфері.

Важливо відзначити, що хоча Стаття 17 Конституції України визначає справу забезпечення інформаційної безпеки як найважливішу функцію держави, а в законах України, Концепції національної безпеки визначені окремі завдання і основні можливі загрози національній безпеці України, проте цілісна система поглядів і механізми забезпечення інформаційної безпеки України не відпрацьована.

Верховна Рада України законодавчо закріпила визначення поняття "цензура" і зменшила розмір суми позовів до засобів масової інформації. За відповідний закон про внесення змін до деяких законів за результатами парламентських слухань "Суспільство, засоби масової інформації, влада: свобода слова і цензура в Україні" проголосували 252 депутата, проти — 1 з 438, які зареєструвалися.

Закон визначає поняття "цензура" як вимогу до журналіста, головного редактора організації, що випускає ЗМІ, його засновника, співзасновника, видавця, розповсюджувача попередньо узгоджувати розповсюджену інформацію (крім випадків, коли така вимога йде від автора цієї інформації або іншого суб'єкта авторського і суміжного права на неї), або накладення заборони (крім випадків, коли така заборона накладається судом), або перешкоджання у будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування і їхніх посадових осіб.

Усі ці види цензури законом заборонені.

Крім того, органам державної і місцевої влади, їхнім посадовим особам забороняється втручатися у професійну діяльність журналістів, контролювати зміст інформації в ЗМІ з метою, зокрема, поширення або нерозповсюдження певної інформації, замовчування громадсько значимої інформації, заборони на показ або згадування інформації про окремих осіб, заборони критикувати органи державної і місцевої влади або їх посадових осіб.

Зараз в Україні проблемами спостереження і контролю в інформаційній сфері, удосконаленням її правової бази, захистом суспільної моралі займаються понад 10 міністерств і відомств. Але велика частка їхніх зусиль спрямована на міжвідомче протистояння.

Стосовно проблеми існування цензури в Україні: якби політологи і представники засобів масової інформації щорічно визначали рейтинг проблем, які є ключовими в суспільно-політичному житті України, то проблема свободи слова (яку іноді називають політичною цензурою) зайняла б одне з провідних місць в цьому переліку. Найцікавіше, однак, те, що будь-які політичні події, особливо в період виборчих кампаній, засоби масової

Цензура як елемент інформаційної війни

інформації, окремі журналісти через вже нетривалий час називають мало не торжеством демократії. Однак у звіті Міжнародної правозахисної організації "Дім Свободи" (Freedom House) про стан свободи слова в світі за 2007 рік наголошується, що Україна за рівнем свободи слова знаходилася на 109 місці, разом з Гвінеєю-Бісау, Нігерією та Угандою, перебуваючи в категорії країн з частково вільною пресою. Вона межує з категорією країн, де свобода слова взагалі відсутня. У 2008 році країна зайняла 110 місце, а у 2009 році — 115 місце в рейтингу "Свобода преси".

"Четверта влада" в Україні представлена 15,5 тис. періодичних загальноукраїнських видань. З них 65 % належать бізнес-структурам, понад 18 % — фізичним особам, близько 11 % — громадським, 1,5 % — релігійним організаціям, 1 % — політичним партіям і лише в 3,5 % засновниками або співзасновниками виступають органи виконавчої влади. Серед телерадіокомпаній тільки 3,8 % мають державну форму власності.

В Україні, наприклад, ідеологічних партій фактично немає. Всі вони тримаються на іменах своїх лідерів і їхньому політичному забарвленні. Природно, що мета цензури полягає в тому, щоб відстежувати інформацію, яка може представляти небезпеку для такого авторитарного лідера.

Добре інформовані люди стверджують, що в Україні існує (і завжди існувала) політична цензура, яку влада здійснює за допомогою впливу на ЗМІ, включаючи їхніх керівників і журналістів. Свого часу це питання стало навіть предметом парламентських слухань. Журналісти створили страйковий комітет, незалежну профспілку, готуючись до радикальних методів у відстоюванні своїх прав.

У свою чергу, державні особи, яких безпосередньо звинувачують у здійсненні цензури, заявляють, що політичної цензури немає, оскільки, по-перше, вона заборонена Конституцією, по-друге, не існує ні спеціального органу, ні цензора з печаткою, по-третє, саме поняття цензури не визначено в законодавстві. Більше того, громадян України вважають дилетантами, не здатними навіть зрозуміти подібне питання, а тим більше висловлювати свої думки з цього приводу — чи є політична цензура в країні. Багато видань цитували представника президентської адміністрації про те, що "... некоректно звертатися до непрофесійної аудиторії з професійним питанням", а той факт, що наявність цензури визнали три чверті населення, ще ні про що не свідчить.

У жовтні 2002 року соціологічна служба Центру Разумкова, за сприяння Національної спілки журналістів України, громадської організації "Хартія-4" та інтернет-видання "Телекритика", провела опитування 727 журналістів, які представляли друковані та електронні, державні й недержавні ЗМІ, центральні, обласні, районні і місцеві, включно з "багатотиражками" підприємств у всіх 27 регіонах України. Ось що засвідчили результати опитування, в яких мало що змінилося зараз.

По-перше, політична цензура в Україні стала повсякденною реальністю журналістської діяльності, але влада здійснює її переважно "чужими руками" — створивши систему, в якій журналіст сам боїться писати на "заборонені теми" і вдається до самоцензури, а редактор — із тієї ж самої причини або підкоряючись прямій вказівці органів влади, змінює політичні акценти авторського матеріалу, дає журналістам "інструкції" про те, як, про що і про кого говорити (писати). Не дивно, що більшість журналістів не сумнівається в існуванні такого специфічного українського явища, як "темники". Переважна більшість журналістів (86,2%) визнала наявність політичної цензури в Україні. Не визнають або свідше не визнають 9,2%. Особисто стикалися з проявами цензури 61,6% опитаних журналістів. Понад половина з них (50,8%) стикалися з "прямою вказівкою керівника ЗМІ або представника державного органу".

Часто можна чути також заперечення державних представників, що редакційна політика ЗМІ — це і є форма цензури, в тому числі і політичної, а будь-який головний редактор редагує матеріали, готуючи їх до друку або до ефіру, оскільки це його професійний обов'язок. По суті, в реалізації політичної цензури розв'язується проблема від-носин "влада — власник ЗМІ", де влада

виступає в ролі негласного цензора, а власнику або керівнику ЗМІ дістається роль фактичного виконавця. Власники ЗМІ, їхні головні редактори, випускаючи в ефір матеріали, несуть повну відповідальність згідно із законом тільки у випадку, якщо їхні матеріали не влаштовують владу: вони (власники і головні редактори) — лише інструменти в чужих руках, виконавці чужої волі.

Різноманітні прояви цензури говорять про майстерність їхніх "ідеологів". Люди, які стоять на варті "слова", добре розуміють, що таке політична цензура і як її вигідно використовувати в своїх інтересах. Наприклад, мало знайдеться сміливців, які ризикнуть заперечувати проти "відстоювання національних інтересів країни в інформаційній сфері", оскільки це відноситься до сфери загроз національній безпеці України.

По-друге, інформаційна діяльність — заняття досить небезпечне з широким спектром дії — від психологічного тиску і економічних санкцій проти ЗМІ, до фізичної розправи над журналістом. Майже 80 % громадян країни вважають професію журналіста небезпечною. Майже кожен другий (48,3 %) журналіст особисто стикався з фактами погроз, пов'язаних з його професійною діяльністю.

Як результат, загальний рівень свободи слова в Україні — низький, як і рівень доступності об'єктивної інформації для населення. На думку журналістів, в інформаційному просторі країни переважає інформація негативного змісту, яка поглиблює розкол суспільства і компрометує владу в його очах.

Контент-аналіз інформаційних матеріалів протягом 2008 року свідчить, що матеріали негативної спрямованості більш, ніж в чотири рази перевищують за чисельністю матеріали позитивного змісту при великій кількості нейтральних матеріалів, переважно з тенденцією до негативного сприйняття.

Слід відзначити, що негативна спрямованість цих матеріалів набула стійкої тенденції до посилення і кількісного зростання. Проте, інформація негативного спрямування значно переважає не тільки кількісно; за емоційним забарвленням — навіть існуючі критерії, досягаючи загрозливо високої межі. Особливо це відчувається зараз, у результаті неприхованої політичної поляризації ЗМІ, певної упередженості інформації, поширюваної в інформаційному просторі України.

За результатами опитування журналістів, "середній бал" свободи слова зараз становить 2,6 бала за п'ятибальною системою. Оцінка рівня доступності інформації, яка розрахована за тією самою методикою, трохи вище (2,9), але також не дотягує до "трійки".

З огляду на наші внутрішні і зовнішньополітичні перспективи, свобода слова і доступність інформації — це дві сторони однієї медалі, необхідні умови демократичного розвитку країни. Красномовний факт — 60,8 % журналістів вважають справедливим те, що експерти міжнародної організації "Репортери без кордонів" поставили Україну у 2009 році на 115 місце з 139 в світовому рейтингу свободи слова. З цієї позиції інтегруватися до Європи шансів не багато.

Звичайно, рейтинги — річ суб'єктивна, вони залежать не тільки від кількісних, а й якісних показників. Проте, цифри показують: якщо порівняти результати за останні п'ять років, то в 2003 році було 34 випадки побиття журналістів, в 2004 році 47 випадків, у 2006 році — 29, а в 2008 — 37 фактів. Рівень конфліктності в суспільстві зростає і на цьому фоні зростає не тільки кількість, а й характер фізичного насильства.

Аналізуючи проблему цензури, слід визначити, що ми маємо на увазі під свободою слова, свободою преси? Це те, щоб суспільство одержувало збалансовану інформацію, мало нагоду, дивлячись телевізор, читаючи газети, зрозуміти, що відбувається в країні і почути різні точки зору. Сьогодні українське суспільство формально таку нагоду має. Але до її практичної реалізації потрібно ще багато часу і зусиль.

Деякі слів про моральний аспект. Усвідомлюючи необхідність боротьби проти політичної цензури, далеко не всі журналісти готові до цього. На запитання чи "Готові ви працювати в умовах відсутності цензури?" близько 3 % опитаних висловили свою неготовність до цього, а 6 % вагалися з відповіддю. Не боролися проти цензури 58,5 %. Три чверті опитаних вважають головною перешкодою на шляху ефективної боротьби з цензурою економічну залежність журналістів від власників ЗМІ, 42,8 %

називають причиною відсутності професійної солідарності, 41,2 % — страх репресій з боку влади, кримінальних структур.

Тобто цензура, по суті, тримається на страху журналіста — страху втратити роботу і отримати клеймо "неблагонадійного", що є рівнозначним відсутності шансів знову знайти роботу. На жаль, необхідно констатувати, що сьогодні рівень свободи слова є критично низьким, тобто проти журналістів застосовується політична цензура.

Таким чином, проблема стану свободи слова в Україні може розглядатися в двох аспектах. З одного боку, це проблема стратегічного вибору України. Керівництво держави визначило ключовим зовнішньополітичним пріоритетом інтеграцію до європейських і євроатлантичних структур. Це вимагає приведення рівня забезпечення свободи слова в Україні до стандартів провідних країн Європи, в яких саме рівень свободи слова є одним з головних критеріїв розвинутої демократії, цивільного суспільства, правової держави.

З іншого боку, проблема свободи слова має внутрішнє вимірювання, оскільки є, зокрема, необхідною передумовою проведення прозорих і чесних виборів і відображає боротьбу потенційних кандидатів за якнайкращі позиції напередодні старту виборчої кампанії.

Отже, вибір того або іншого вектора розвитку України, демократичного або недемократичного, не в останню чергу визначатиметься певним рівнем свободи слова.

Проблема політичної цензури в Україні

Намагання примусити мовчати зазвичай викликає зворотню вибухову реакцію.

Висловлюючи в хронологічному порядку історію становлення і розвитку цензури в Україні, дуже важливо:

- визначити етапи впровадження політичної цензури в Україні;
- проаналізувати механізми її впровадження і здійснення;
- сформулювати визначення цього поняття в контексті конкретних характеристик розвитку інформаційного простору України;
- дослідити конкретні прояви і методи, за допомогою яких упроваджується політична цензура в Україні;
- узагальнити висновки і дати пропозиції щодо забезпечення свободи слова і усунення політичної цензури в Україні.

Цікавими є факти політичної цензури в Україні у двадцятих—тридцятих роках минулого століття.

Цензурування дитячих книг в Україні здійснювалося на державному рівні. Радянський період наклав відбиток на цьому виді друкованої продукції, оскільки величезна увага приділялася вихованню майбутніх будівників комунізму. Суттєву допомогу в цій справі повинні були надати органи цензури, які ретельно контролювали змістове наповнення видань.

Матеріали щодо заборони дитячих творів, а також публікації списків небажаних і рекомендованих видань, затвержені Головреперткомом, знаходили відображення на сторінках "Бюлетеня НКО". У спеціальній "Інструкції по вилученню шкідливої літератури з читальень, книгарень та кіосків ринку" (1925) йшлося про визначення тематики книг, які підлягали безумовній забороні. Так, серед них істотну частину становили педагогічні твори, а саме: "книги про виховання в душі основ старого устрою, релігійності, монархізму, націоналістичний патріотизм, мілітаризм, шанобу знатностей та багатства. Книжки, що змішують науку з релігійними вигадками, міркуваннями про божу премудрість". Певна розпливчастість цієї директиви і невизначеність викладених у ній вимог відкривали шлях до сваволі цензурних підрозділів, призводили до численних непорозумінь на рівні республіки і регіонів.

Постановою Колегії НКО 1929 року розглядалася перспектива використання казок Г.-Х. Андерсена, який "відбив настрої буржуазії, що суперечить ідейним гаслам пролетаріату", тому необхідно переробити ці твори. Цензори побачили у ряді виданих дитячих казок "шкідливі риси містицизму, патріотизму, шукання магічних класів, примиренство тощо". Невдовзі з'явився наказ НКО № 545, у якому йшлося про ліквідацію в місячний термін видавництва "Космос" і "Слово" за публікацію без попереднього перероблення оригінальних версій казок Г.-Х. Андерсена, В. Гауфа

та інших письменників. Виконавчі особи, причетні до видання названих книг, були зняті із займаних посад та притягнуті до судової відповідальності із обвинуваченнями "у викривленні генеральної лінії партії" і "проявах правого ухилу на практиці".

За вказаними фактами 1930 року НКО оприлюднив циркуляри "Про керування списком дитячих п'єс" та "Про вимоги до дитячої п'єси", за якими були опубліковані "Вимоги до п'єси для дітей", підготовлені на основі тез ЦК ЛКСМУ "Дитяча книжка в реконструктивну добу". Головними аспектами нового тематичного наповнення повинні були стати теми: класова боротьба, соціалістичне будівництво, реконструкція промисловості, перебудова сільського господарства, форми людської праці, соціалістичне змагання, радіофікація, електрифікація тощо. Рішучий наголос робився на висвітленні соціалістичного сьогодення. Історичне минуле в дитячій літературі належало зображувати в контексті революційного протистояння з капіталістичним світом.

До форм дитячої художньої літератури ставилися такі вимоги:

- 1) літературно-художній виклад,
- 2) струнка композиція,
- 3) бадьоро-емоційний тон,
- 4) "проста" образна та багата мова.

20 травня 1933 року НКО прийняв постанову "Про дитячу літературу", в якій констатувалося, що наявні недоліки в галузі дитячої літератури були "проявом... "лівацьких" теорій відмирання школи, абстрактного схематизму, правоопортуністичних, механістичних теорій соціологізму, проявом націоналізму та інших опортуністичних перекирвань в керівництві справою виховання дітей".

Дитячі твори, що не вкладалися у загальний ідеологічний контекст, заборонялися органами контролю й, відповідно, вилучалися з обігу та направлялися (у кращому випадку) до бібліотечних спецфондів (своєрідних концтаборів творів друку) або (в гіршому) — на переробку до паперових фабрик під гаслом нестачі паперу для держави. Так, список, вміщений у "Бюлетені НКО" № 33, передбачав вилучення 187 дитячих творів.

Сучасний період

Після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року, незважаючи на скасування системи спецфондів, спостерігається певна односторонність стосовно перевидання ретроспективних творів українських письменників. Процес розкриття архівів спецфондів іде дуже уповільнено. У фондах Книжкової палати України, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського збереглися чудові зразки художньої літератури 20—30-х років минулого століття, хрестоматії, альманахи тощо. Деякі з них роками чекають на свого читача. І це — приклади найкращої української літератури, національної за змістом і високохудожньої за формою, про існування якої, можливо, навіть не здогадуються освітяни та книговидавці. Досить лише звернутися до бібліографічних посібників, підготовлених Книжковою палатою "Спецфонд Книжкової палати України".

В окреме питання можна виділити цензуру стосовно творчості Миколи Гоголя, з якого дехто намагається зробити оскаженого українського націоналіста — його твори видають українською мовою, де все нещадно переробляється: "російська земля" змінюється на "українська земля" тощо. В Україні Миколу Гоголя викладають в курсі зарубіжної літератури тому що він писав російською мовою.

Україна. Історія як політичний інструмент для школярів

Нинішні підручники з історії України відрізняються від видань перших років незалежності — робиться наголос на антиросійську риторичку і період Великої Вітчизняної війни. Так, у навчальному посібнику з історії для 5 класу "Гомін віків" (І. С. Гриценко, 1994, 100 000, допущено Міносвіти і науки України) росіян називають москалями, а державу — Московщиною (в XV—XVII ст. держава називалася Московською або Московією), російська мова — московською мовою, вперше слово "російський" вживається у періоді про Лютневу революцію 1917 року.

Ще один приклад: "місто спалили (руйнування Києва татаро-монголами) і церкви поруйнували, бо там ховалися люди, але не грабували і не нищили так, як москалі, бо татари мали одну добру прикмету: шанували кожен віру, тому що боялися помсти чужого Бога".

Порівнюючи шкільні підручники різних часів, переконалися: головне завдання історії — сформувати національну самосвідомість і національну ідентичність молоді.

Лабораторія етнічної соціології і психології НДІ комплексних соціальних досліджень Санкт-Петербурзького держуніверситету за замовленням інформгентства "Росбалт" зробила аналіз підручників з історії України, виданих після 2002 року. Зокрема, Велика Вітчизняна війна в підручниках для старших класів називається "радянсько-нацистською". До слова, про саму війну сказано лише в трьох абзацах. Ще два присвячені боротьбі ОУН-УПА. Хоча в державних документах вживається словосполучення "Велика Вітчизняна війна", адже немає ніякої ухвали про його офіційне скасування.

Безумовно, найскладнішою для однозначного трактування є історія України ХХ століття.

У цілому ж наші підручники з історії спрямовані на формування політичної суб'єктності української нації (тобто національної самосвідомості і патріотизму) з елементами певної міфологізації вітчизняної історії, щоб вона здавалася більш романтичною і героїчною, де побічно формується ворог України — царська, а потім і радянська Росія.

Цензура в медіапросторі

За даними експертів, середньостатистичний українець традиційно цікавиться суспільно-політичним життям України (71,2 % громадян). Відповідно до результатів соціологічних досліджень, 55,2 % респондентів вважають, що в Україні існує свобода слова. Водночас 59,1 % українців вважають, що Україні потрібна цензура ЗМІ. Це стосується, насамперед, сцен насильства і жорстокості, а також пропаганди кримінального способу життя. Обидва суперечливі уявлення свідчать про всю складність розвитку вітчизняних ЗМІ.

Згідно з повідомленнями преси, у травні 2009 року Кабінет Міністрів України доручив центральним і місцевим органам виконавчої влади, підприємствам, установам і організаціям не поширювати адміністративні дані, дані фінансової і митної статистики, методологія і звітна документація, яких не погоджена в органах державної статистики. Такі урядові рішення дозволять суб'єктам, яких вони стосуються, не надавати інформацію по запитах правоохоронних і контролюючих органів. Це розпорядження Кабінету Міністрів в Секретаріаті Президента назвали "Економічна цензура".

Однак трохи раніше Президент В. Ющенко видав власний указ про розроблення законодавчих норм для видалення "небажаної інформації" з українського Інтернету, в якому урядові спільно з СБУ доручено за три місяці розробити "правові механізми виявлення, фіксації, кваліфікації, блокування і видалення з українського сегменту мережі Інтернет інформації, розповсюдження якої заборонено законодавством України".

Це практично повернуло Україну на декілька років назад, коли цензура була повсякденною реальністю. Так, упродовж листопада 2006 — лютого 2007 року Незалежна медіа-профспілка України проводила дослідження у рамках проекту "Ефективний контроль за роботою органів держави на місцях — місцевим ЗМІ та журналістам України", підтриманого Міжнародним фондом "Відродження". За результатами роботи були отримані такі дані:

Результати незалежного опитування засвідчили:

Перше. Журналісти визнають наявність цензури в Україні, яка здійснюється "чужими руками" — журналіст сам вдається до самоцензури, а редактор змінює акценти матеріалу.

Друге. Журналіст в Україні — професія небезпечна. Найнебезпечніше писати про кримінальні клани, Президента країни, місцеву владу та президентську адміністрацію. Форми впливу — психологічний тиск, фізична розправа.

Третє. Загальний рівень свободи слова в Україні та рівень доступності інформації для населення є низькими. В інформаційному просторі країни переважає інформація негативного змісту, яка поглиблює розкол суспільства і компрометує владу. Поширеною є практика "матеріалів на замовлення".

Четверте. Журналісти не готові боротися проти цензури, що переважно пов'язано з їхньою залежністю від власників ЗМІ.

Домінуюча більшість опитаних журналістів вважає, що цензура існує як в Україні (85%), так і в області, де вони працюють (77%).

Найчастіше у власній діяльності журналісти зустрічалися з вимогою з боку влади ознайомлюватися з журналістськими матеріалами до їхньої публікації, прямою вказівкою керівнику ЗМІ від влади щодо характеру висвітлення подій, а також з вилученням редактором небажаної з його точки зору інформації з авторського

тексту, його відмовою від оприлюднення матеріалу або прямою вказівкою щодо характеру висвітлення.

Оцінка рівня відкритості органів влади має суттєві відмінності за регіонами. Наприклад, у Києві "лідером" закритості є Київська державна міська адміністрація: 80 % тих, хто відповів, визначили рівень її відкритості як низький або скоріше низький (найближчий негативний результат у Львівській мерії — 46 %).

У цілому, журналісти вважають, що за останні роки відносини між владою та журналістами їхньої області не змінилися (42 %) або дещо покращилися (37%). Про значне покращання відносин, як і про їхнє погіршення заявила приблизно однакова частка опитаних (6—8 %).

Кожен п'ятий стикався з погрозами під час пошуку інформації або після виходу матеріалів. Удвічі більше журналістів (40 %) заявили, що з такими погрозами стикалися їхні колеги.

Кожен п'ятий журналіст заявив, що в його області або місті не існує ЗМІ, які користуються привілейованим ставленням з боку органів влади. Приблизно однакова частка журналістів відповіли, що до привілейованих медіа належать певні приватні (25 %), низка комунальних та приватних (18 %) та комунальні медіа (17 %). Журналісти також стверджують, що в Україні немає власників, зацікавлених у створенні незалежних медіа. Така ситуація, поруч із безкомпромісною боротьбою політичних партій за владу, може підірвати демократичні досягнення, що стосуються свободи думки та її висловлювання.

Існування расової та етнічної ненависті, побиття, фізичні напади і вбивства іноземців (іммігрантів) вимагають невідкладних і скоординованих дій різних урядових органів України.

Позитивним є те, що влада, організації, ЗМІ готові відкрито обговорювати питання, що стосуються порушень на право свободи думки та її вираження.

Серед негативних факторів — певна частина журналістів ЗМІ недостатньо навчені, особливо в етичних питаннях конфіденційності та поваги до прав людини. Найсуттєвіші результати цих недоліків — збільшення кількості непрофесійних публікацій, фінансованих сумнівними організаціями.

У цілому, з необгрунтованими відмовами в наданні інформації журналісти особисто зустрічалися десь у п'ять разів частіше, ніж з відмовами в акредитації (в середньому, 20 % проти 4—5 %, відповідно). Найчастіше до відмов у наданні інформації вдавалися

обласна прокуратура, управління СБУ та міськвиконком (вплив ситуації з КМДА та Львівською мерією). У середньому, рівень відмов у наданні інформації коливається від 20 % (особисто зустрічалися) до 35 % (стикалися колеги).

Що в результаті?

Тенденції очевидні — відступлення від так званих "досягнень" в інформаційній сфері, а заразом випробування інформаційних технологій у ході проведення президентської виборчої кампанії — 2010 року.

В Україні Рада національної безпеки і оборони перед виборами вводить цензуру в ЗМІ. Ця ситуація є безпрецедентною в історії України. Ще ніколи Рада національної безпеки не зобов'язувала органи виконавчої влади контролювати ЗМІ на предмет того, чи поширюють вони недостовірну, неповну або упереджену інформацію.

Рішення Ради національної безпеки і оборони України і Указ Президента про заходи щодо забезпечення конституційних виборчих прав громадян України під час проведення позачергових виборів у Верховну Раду України містять пряму вказівку на здійснення цензури в засобах масової інформації.

Цікаво, що вищезазначені органи, згідно чинного законодавства, не мають ніяких повноважень щодо контролю над ЗМІ. На думку журналістів і політологів, прозорості як не було, так і немає. Досі немає реальних власників українських найбільших телеканалів. Здебільшого в Україні власники ЗМІ намагаються використовувати їх для політичного впливу, немає також охочих підтримувати незалежні ЗМІ.

Влада не зацікавлена у створенні суспільного мовлення. Так само поза увагою владних кіл лишаються і процеси роздержавлення. Серед державних ЗМІ є збиткові видання, які не цікавлять читачів та засмічують ринок.

У травні 2009 року в Києві активісти об'єднання "Молодь — надія України" і "Цивільний опір України" провели мітинг на захист свободи слова і проти цензури в Україні. Вони вимагали відкликати деякі законопроекти фракції БЮТ, що передбачають відновлення кримінальної відповідальності за публікації та упродовження цензури.

Висновок сумний — в Україні цензура в найгіршому її розумінні існує.